

UN DOCUMENT PRIVITOR LA „SITUAȚIUNEA JUDEȚULUI TULCEA” ÎN ANUL 1879

de GH. DUMITRESCU

Situația social-economică a Dobrogei după revenirea ei la aria de viață românească, etapă în trinitatea Unirii și desăvârșirii unității statului național român — 1859—1878—1918 — a făcut, în istoriografia noastră nouă, subiectul a prea puține studii și articole¹⁾. O simplă privire însă, asupra aparatului lor științific, arată că documentația nu lipsește. Dimpotrivă, chiar și numai arhivistic, un esafodaj de documente din Arhivele Centrale de stat, Arhivele Bibliotecii Centrale de stat, Bibliotecii Academiei R.S.R., precum și cele de la Tulcea, Constanța și Galați, rămase inedite pînă astăzi, ar putea susține o lucrare de mari proporții sau o salbă de lucrări complementare, pe multiplele subiecte pe care le propune istoria Dobrogei de la 1878 la 1900, ca să ne referim numai la aceasta.²⁾

1. Cele pe care le cunoaștem ar fi cam acestea: Gheorghe Dumitrașcu — *Dezvoltarea social economică a Dobrogei între anii 1878—1900* în I. Bitoleanu, Gh. Dumitrașcu, Gh. Lotcă, I. Lungu, M. Stanciu — *Momente din mișcarea comunistă și muncitorească în județul Constanța, Comitetul pentru Cultură și artă al județului Constanța, Constanța 1971*, p. 5—24; Nicolae Ciachir — *România în sud estul Europei 1848—1886*, Ed. politică, București 1968 p. 180—186; T. Mateescu — *Mențiuni despre ruinele din satele dobrogene în actele „Comisiunii de parcelare a Dobrogei”* în *Revista Arhivelor* nr. 2/1967 p. 241—250; Gh. Dumitrașcu — *Dobrogea în gîndirea și acțiunea revoluționarilor de la 1848 în „Tomis”* nr. 6, iunie 1968 p. 1—3.
2. O mai veche istoriografie avînd limitele lipsei de largă documentație a timpului respectiv precum, și, desigur, limitele ideologice ale autorilor ne oferă oarecum un tablou al situației Dobrogei după 1878. Dintre acestea, amintim: M. D. Ionescu-Dobrogeanu — *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea*, București 1904; M. D. Ionescu-Dobrogeanu, *Cercetări asupra orașu-*

Pornind de la ideea că aceste documente trebuiesc făcute în cit mai mare număr și cit mai curînd cunoscute³, propunem această „Expunere a situațiunii județului Tulcea în anul 1879”, trimisă de către prefectul județului, George M. Ghica, Ministerului de Interne și gășibilă, **probabil** în copie, în Arhiva Bibliotecii Academiei R.S.R.⁴)

Publicarea documentelor din arhive, obligă și mai mult știința istorică să se înscrie pe linia pe care o preciza tovarășul Nicolae Ceaușescu, anume „să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criteriile de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții”⁵).

George M. Ghica numit de către Mihail Kogălniceanu, odată cu Remus Opreanu la Constanța, prefect al județului Tulcea⁶), prezintă primul său raport după un an de administrație a acestui județ, în tot cazul înainte de decembrie 1879 cînd prefect al județului Tulcea era numit Palady⁷). Raportul său trebuie neapărat judecat în funcție de situația în care se găsea Dobrogea la venirea sa, urmare nu numai a faptului că, regiune de margine a Imperiului Otoman fiind, el însuși anacronic, înapoiat, Dobrogea era slab populată și dezvoltată economic, ci și războaielor secolului al XIX-lea ce-i pîrjoliseră fața, și ultimului război, mai cu seamă retragerii autorităților și armatelor turcești precum și a celei mai mari părți a populației musulmane mai ales a cerchezilor care-au lăsat în urma lor numai ruine, cenușă și sînge. Documentul pe care-l prezentăm trebuie analizat alăturîndu-l dării de seamă privind județul Constanța pe aproximativ aceeași perioadă întocmită de pre-

lui Constanța și a împrejurimilor, Constanța, 1897; Romulus-Seiseanu-Dobrogea, *Gurile Dunării*, București, 1928; Voicu T., Cotovî V., Constantinescu I. — *Monografia județului Tulcea*, Constanța 1928; Vasile Helgiu — *Școala românească Dobrogeană de la înființare pînă la 1938*, Constanța 1938. D. Șandru — *Mocanii în Dobrogea* — București 1946; Colecția revistelor „Arhivele Dobrogei” și „Analele Dobrogei”, 1916, 1938 (vezi pentru aceasta Ion Faităr, Constanța, Călinescu, Reviste dobrogene, *Analele Dobrogei*, Arhiva Dobrogei, Biblioteca Municipală Constanța, București 1971).

3. În lucrarea V. M. Kogălniceanu — *Dobrogea 1879—1909*, București, 1910, sînt publicate cîteva documente privind activitatea lui M. Kogălniceanu apropos de Dobrogea. Altele sînt publicate de Vasile Mihordea în revista „*Studii*” nr. 3 din 1957.
4. Biblioteca Academiei R.S.R., Manuscrise, Arhiva D. A. Sturdza, Cota XVI—Varia, document 147. A fost prezentată și parlamentului.
5. Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Editura politică, 1966, p. 8.
6. Biblioteca Academiei R.S.R., Manuscrise, Arhiva M. Kogălniceanu, — *Corespondență*. MSS 101.603, 101.604, 101.638, 101.686, 101.692 și altele.
7. Cf. Catalogul corespondenței lui M. Kogălniceanu, întocmit de A. Z. N. Pop, Editura Academiei R.P.R. București 1958, p. 403.

fectul Remus Opreanu și publicată în mai multe numere ale ziarului „Farul Constanței”⁽⁸⁾

În sfârșit, socotim că în citirea și studierea acestui document trebuie avute în vedere câteva elemente :

1) În timpul războiului avuseseră loc masive mutații de populații. Mare parte a românilor din Dobrogea se retrăseseră peste Dunăre, în țară, în România, cea mai mare parte a populației musulmane s-a retras, în schimb, populație creștină din Bulgaria ocupată de turci, vine în Dobrogea.⁽⁹⁾

2) Orașul Tulcea fusese pînă atunci, centrul administrativ al Dobrogei, cel mai dezvoltat oraș al acestei provincii.

3) Vorbind despre hotelurile și restaurantele Tulcei, trebuie să le vedem mai mult ca niște case oarecari, avînd o cameră, două de închiriat sau câteva mese pentru clienți.

4) În sfârșit, în limba și grafia documentului am intervenit numai acolo unde lectura devenea foarte grea sau vreo greșeală era prea evidentă.

Despre importanța documentului, vorbește el însuși. Iar atunci cînd vor mai fi publicate și altele din aceiași ani, fără îndoială că aceste 17 pagini ale „Expunerii...” ne vor da posibilitatea stabilirii de noi relații și de mai aprofundate aprecieri.

EXPUNEREA SITUAȚIUNII JUDEȚULUI TULCEA

**Raport adresat din partea domnului prefect al județului Tulcea către
Ministerul de interne în anul 1879⁽¹⁰⁾.**

Pagina 1

LIMITELE JUDEȚULUI

Județul Tulcea are ca limite naturale, la răsărit Marca Neagră, la nord și în apus Dunărea, și se înjugă în județul Kustenje, spre sud-sud-vest printr-o linie frîntă, care pleacă de la un punct pe Dunăre la sud de satul Picineaga, merge spre răsărit, lăsînd satul Canat-Calfa în județul Tulcea, se coboară apoi spre sud pînă aproape de satul Toxof, de unde iară își ia direcțiunea spre răsărit, trece aproape de satul Tariverde, care rămîne în județul Tulcea și se termină într-un punct, spre extremitatea de sud a „Ezerului Sinoe”

8. „Farul Constanței” din ianuarie și februarie 1881. De asemenea, în legătură cu situația existentă în noiembrie 1878, ea este pe larg expusă într-un raport al unei comisii militare trimisă în Dobrogea de către M. Kogălniceanu și care raport nădăjduim să-l publicăm într-un viitor cît mai apropiat.

9. N. Ceacșir — *Contribuția la Istoria Dobrogei (aprilie 1877—noiembrie 1878)* în „Revista Arhivelor” nr. 1 din 1962 p. 161—177.

10. Cu mîna : „de Prefectul G. M. Ghica”.

TALVEGUL DUNĂRII

Brațul principal al Dunării, prin care trece talvegul, curge de-a lungul țărmului drept de la satul Picineaga, pînă aproape de Măcin, unde trece spre țărmul stîng și lungește acest țărm între Brăila, Galați și Reni, lăsînd în partea Dobrogei lacurile Garvăn și Kraken. De la Reni fluviul urmează prin mijlocul albiei pînă la Ceatal din dreptul Tulcei; unde începe delta Dunării.

Țărmul drept al fluviului, între Măcin și Tulcea, este format prin rîpele abrupte a unei terase coronată la o distanță de cîteva kilometre de șirul munților, care mărginește la sud bazinul Dunării de jos.

Pagina 2

LACUL RASIMUL

Despre Marea Neagră, afară de gurile Dunării, se impune atențiunii Ezerul Rasim în care se devarsă Dunavățul, și care este în comunicațiune cu Marea prin punctul numit Portița.

Totul dovedește că Rasimul, forma în timpurile trecute un vast sîn al Mării, care permite mării navigațiunii a pătrunde pînă în centrul Dobrogei. Ruinele cetătuicii de la Eni-Sala ridicată de Genovezi pe locul anticului Heraclea, stau ca mărturie a unui trecut relativ apropiat, dacă această mărturie ar fi încă necesară după importantele studii hidrografice făcute în anii din urmă.

Locuitorii din prejurul Ezerului, spun că încă acum 30 de ani, basimentele de un tonolat destul de mare, ajungeau pînă la Sari-Kioi. Nisipurile însă se îngrămădesc din ce în ce mai mult la portița și se poate calcula timpul în care ea se va închide cu totul.

Redeschiderea Ezerului mării navigațiunii ar avea consecvențe atît de însemnate pentru prosperitatea întregii Dobroge, încît nu este îndoială că guvernul va lua dispozițiunile necesare spre a face un studiu complet asupra acestei chestiuni.

SUPRAFEȚELE ȘI CONDIȚIUNILE FISICE

Întinderea totală a județului s-a calculat după harta lucrată de depositul de resbel la aproape opt mii (7962) kilometre pătrate, din care 2073 aparțin Deltei Dunării. Suprafața ocupată de Ezere și de bălțile cu mlaștinile lor, de la Dunavăț și din albia Dunării spre Măcin și Tulcea, are o întindere totală ca la 2320 kilometre patrate. Restul județului (3570 kil. p.) formează un platou cu ondulațiuni foarte marcate, dominat de șirul munților menționați mai sus, și de masivul munților păduroși de la Babadag.

Pagina 3

CARIERE

Avuțiile miniere ale acestor două sisteme de munți de formațiuni ne completă, nu sînt încă cunoscute decît într-un mod incomplet. Studiile geologice ale lui Peters vor putea servi de punct de plecare pentru noi explorațiuni.

Sunt în exploatare mai multe cariere de piatră, granit, pietre de construcții, pietre de moară, care, după părerea oamenilor competenți sunt de înaltă calitate.

PĂDURI

Mijloacele au lipsit spre a se determina întinderea masivurilor păduroase. Esențele dominante sunt stejarul, fagul, și teiul.

Toate pădurile sunt proprietatea Statului, cu excepțiunea câtorva mici dumbrave aparținând particularilor. Legislațiunea otomană recunoștea comunelor dreptul de a lua din pădurile Statului, într-un mod gratuit, lemnele pentru trebuințele casnice. Regulamentul forestier elaborat de o comisiune de oameni speciali aduși din Franca și alte state din Occident, dispune la art. 51 : „Locuitorii comunelor sunt autorizați a lua într-un mod gratuit din pădurile Statului lemnele destinate trebuințelor lor : adică pentru construcțiunea și reparațiunea caselor, coșurilor, grajdurilor, a căruților, a instrumentelor arătorii, precum și toate lemnele de foc pentru trebuințele casnice. Afară de aceasta, lemnele și cărbunii ce locuitorii vor transporta cu propriile lor trăsuri și vite, li se vor da de asemenea într-un mod gratuit. Pentru cantități însă mai mari, destinate vânzării afară din comuna lor, se va plăti o taxă”.

Prin mai multe instrucțiuni ulterioare s-a regulat aplicațiunea acestui articol.

Administrațiunea domeniilor a menținut provizoriu dispozițiunile turcești (2 franci) pentru dreptul de a lua din păduri lemne de foc și a fixat printr-o tarifă prețurile cu care urma a se plăti parii și lemnele destinate la alte trebuinți.

Administrațiunea domeniilor a menținut provizoriu dispozițiunile adoptate de administrațiunea precedentă.

Pagina 4

Acest sistem nu ține îndestul seamă de drepturile comunelor, dobândite ab antiquo și consacrate prin texturi pozitive ale administrațiunei otomane ; afară de aceasta, el este contrariu adevăratelor interese economice ale acestei provincii : el s-a adoptat tocmai într-o epocă, când din contră, ar fi trebuit să se dea locuitorilor cele mai mari înlesniri, pentru repararea devastațiunilor suferite pe timpul răzbelului, pentru ca acei ce se întorc, și cari pe locurile unde se aflau casele lor nu gădesc (decît n.n. Gh. D.) cenușa, să poată să-și facă măcar o mică colibă. Fără vite, fără instrumente arătorii, lipsiți de hrana zilei ei sînt obligați astăzi a cumpăra nu numai lemnele de construcțiune, dar și cea mai mică nuia pentru îngrădirea ogrădei.

Însăși administrațiunea rusă recunoscuse necesitatea de a se aduce oarecare ușurare locuitorilor și a regulat în urma încheierii păcii, a se da fără plată lemnele necesare locuitorilor reîntorși. (Dispozițiunile luate în această privință de administrațiunea precedentă au fost obiectul raportului nr. 936 din 7 februarie anul curent).

Este de neapărată trebuință a se acorda fără întârziere această în-

lesnire locuitorilor întorși ca să poată să-și facă casele lor în cursul acestei veri, altfel este de prevăzut ca ei vor emigra din nou : nu mai puțin important este a se regula cât mai curînd regimul forestier, în privința dreptului de uz recunoscut comunelor, acordîndu-se toate înlesnirile compatibile cu conservarea și regenerarea pădurilor.

Nu trebuie pierdut din vedere că pentru a reține populațiunile existente și a atrage în aceste părți noi puteri productive, este de neapărat a se oferi înlesnirile acelea fără care orice așezare ar deveni imposibilă.

La est și sud de Babadağ, începe regiunea Dobrogei, care, lipsită fiind cu desăvîrșire de arbori, reaminteste stepele de la nordul Mării Negre.

Pagina 5

A P E

Această regiune însă formează în județul Tulcea un platou accidentat, cu izvoare destul de abundente, cu pămînturi bune pentru cultură și pășune, cu osebire numai că pămîntul vegetal fiind așezat pe o bază pietroasă, semănăturile suferă mai lesne din lipsa ploilor.

Ape curgătoare ceva mai însemnate nu sînt în interiorul județului, pîraie însă, alimentate prin numeroase izvoare, străbat văile sale.

DELTA DUNĂRII

Insulele din Delta Dunării sunt formate prin aluviuni, afară de părțile nord-est din insula Leti unde se află orașelul Eski-Kilia și pădurea Leti, și care, după Peters, sunt de formațiune primitivă. Asemenea este de formațiune primitivă partea din insula Sf. George unde se află pădurea Cara Orman.

Insulele din Delta Dunării, ar oferi agriculturii un întins și bun pămînt, dacă ele n-ar fi supuse inundațiilor în cea mai mare parte a anului.

POPULAȚIUNEA. — PLASA SULINA

Delta Dunării care formează plasa Sulina are o populațiune de 1408 familii împărțite între două comune urbane : Sulina cu 500 de familii și Kilia Veche Eschi-Kilia cu 400 familii și 20 sate și cătune, avînd toate împreună 508 familii, raportul dar între populațiune și întinderea plășei este de 1,5 familii pe kilometru pătrat.

PLASA TULCEA

Suprafața plasei Tulcea este de 815 kil (ometrii patrați Gh. D.) fără locurile băltoase. Populațiunea rurală 2504 familii ocupînd 23 sate și cătune.

Pagina 6

ORAȘUL TULCEA

Un recensămînt exact al populațiunei orașului Tulcea nu s-a putut face încă. D. Baron D'Hogguer, în interesanta D-sale publicațiune dă ci-

fra de 17.948 suflete, referindu-se la documentele ce i s-au dat de administrațiunea precedentă. Tabloul statistic însă al fostei administrațiuni aflat la prefectură arată 2575 familii, iar într-o condică de recensămînd se arată 13.224 suflete.

La recensămîntul făcut acum pentru așezarea impozitului funciar s-au înscris 2583 proprietari supuși contribuțiunii mulți dintre ei sînt însă proprietari ai mai multor case. Cele scutite de impozit din cauza valorii lor minime nu s-au înscris. Numărul total al caselor se poate doar evolua la 3 000.

Deși comunele urbane Isaccia și Mahmudia nu intră în circumscripțiunea administrativă a acestei plăși, totuși trebuie să se adauge populațiunea lor, căci locurile de hrană ale locuitorilor sunt cuprinse în întinderea arătată mai sus.

ORAȘUL ISACCIA ȘI MAHMUDIA

Orașul Isaccia are 376 familii, Mahmudia 224. Totalul dar al populațiunii plășii este de 6104 familii ceea ce dă aproape 7 familii pe un kilometru pătrat. Trebuie însă observat că în suprafața arătată mai sus intră și pădurile ; această observație se aplică și la celelalte plăși.

PLASA MĂCIN

Suprafața plășii Măcin este de 878 kil. fără bălți, cu o populațiune în orașul Măcin de 750 de familii și de 2369 familii în 25 sate și cătunc, total 3119 familii, ceea ce dă un termen de mijloc de 3,5 familii pe un kilometru pătrat,

PLASA BABADAG

Întinderea plășii Babadag este de 1842 kilometre pătrate, fără suprafața ocupată de ezere.

Orașul Babadag este de 477 familii iar 52 sate și cătunc 4839, total 5316 familii.

Pagina 7

Termenul de mijloc, aproape 3 familii pe un kilometru pătrat.

Totalul populațiunii întregului Județ este dar de 15.947 familii sau aproximativ 79.735 suflete.

Această populațiune se împarte pe diferitele naționalități precum se arată în tabelul de mai jos :

Orașul Tulcea nu este cuprins în acest tablou fiindcă, precum s-a arătat mai sus nu s-a putut încă face o statistică exactă.

Populațiunea lui evaluată la 3 000 de familii, se poate împărți după naționalități în modul următor : Bulgari 1 000 de familii, Ruși și Lipoveni 800, Români 600, Greci 200, Tătari 150, Germani, Israiliți și Armeni 250. Total 3 000 familii.

Precum rezultă din datele de mai sus majoritatea relativă a populațiunii din întregul județ aparține elementului român ; El formează aproape cele două treimi din toată populațiunea plășilor, Tulcea și Măcin unde din 5623 familii, 3256 sînt români. Din contră, în regiunea mai

îndepărtată de Dunăre și de România se imputinează și elementul român, astfel în plasa Babadag el nu mai formează decît o mică minoritate față cu alte naționalități : Rușii și Lipovenii a căror ocupațiune principală este pescăria, sînt în cea mai mare parte așezați de-a lungul ezerelor, Mării și a bălților Dunării.

Populațiunea musulmană, Turci și Tătari o găsim mai numeroasă în plășile Babadag și Măcin.

Plăși și orașe	Români	Bulgari	Turci	Tătari	Ruși	Lipoveni	Greci	Armeni	Nemți	Evrei	Țigani	TOTAL
Plasa Babadag	490	2423	579	259	176	950	73	45	240	35	46	5316
Plasa Tulcea	1389	375	45	208	—	281	15	—	175	16	—	2504
Plasa Măcin	1867	489	446	—	—	277	—	2	—	38	—	3119
Plasa Sulina	163	18	155	43	—	618	345	40	15	7	4	1408
Orașul Mahmudia	39	17	74	—	35	43	—	1	5	10	—	224
Orașul Isaccia	134	25	102	—	93	—	16	—	—	6	—	376
TOTAL	4082	3347	1401	510	304	2169	449	88	435	112	50	12947

Pagina 8

Aproape 2 000 de familii musulmane s-au întors la vetrele lor. Instalarea acestor familii a făcut, de la întia zi una din principalele preocupățiuni ale administrațiunii.

Pe timpul rezelului, toate satele și casele care scăpaseră de o completă devastațiune s-au ocupat de diferite elemente venite din toate părțile, din Basarabia și din satele Dobrogei ; se instalau în comunele abandonate locuitorii aceia care, dintr-o cauză sau din alta nu-și găseau indestulare în comunele lor : însurăței, muncitori mai săraci etc.

Este incontestabil că această migrațiune a avut avantajul că s-au conservat casele locuitorilor fugiți și că s-au putut cultiva o parte din cîmpiile abandonate ; este un fapt constatat că toate casele din sate și chiar din unele orașe, cari nu s-au ocupat în modul acesta s-au distrus cu desăvîrșire.

Administrațiunea precedentă încuraja această migrațiune, iar în urma tratatului de la Berlin, în vederea întoarcerii locuitorilor emigrați, dînsa decretase un regulament, care deși recunoștea dreptul emigrați-

lor de a fi reînstalați în posesiunile lor, supunea însă aceasta la mai multe condițiuni restrictive.

Astfel se punea condițiunea a nu se primi în comunele rurale decât acei care s-ar întoarce cu mijloace suficiente în vite sau bani, se prescrie în afară de aceasta a se determina un număr oarecare de comune, mai ales din cele abandonate cu desăvârșire, spre a se așeza acolo musulmanii care s-ar întoarce, bazînd această dispozițiune pe considerentul că este în interesul tuturor ca comunele să se formeze de elemente omogene. Această dispozițiune a avut de rezultat că emigranții cari, aflînd că Dobrogea se cedase României, începură să se întorcă în cursul verii, găsind casele lor ocupate și locurile lor muncite de alții, așteptau în zadar regularea pozițiunii lor.

Pagina 9

Din cauza întîrzierii aduse la luarea în posesiune a Dobrogei de către România, ei vedeau apropiindu-se iarna, fără să știe unde se vor adăposti. Pe de altă parte, locuitorii creștini, încurajați prin dispozițiunile luate de către administrațiune, continuă a face arăturile de toamnă pe locurile ce le ocupau și nu luau nici o dispozițiune spre a părăsi casele musulmanilor și a-și asigura alte locuințe pentru iarnă. Această stare de lucruri trebuia regulată fără întîrziere, căci ne aflam la începutul iernei (23 noiembrie). S-a procedat dar la imediata instalare a musulmanilor în casele lor, acolo unde aceasta era posibil; tot într-un timp s-a intervenit într-un spirit de conciliațiune în localitățile unde aplicațiunea riguroasă a acestor măsuri ar fi putut cauza grave perturbațiuni.

În orașe instalarea musulmanilor s-a putut efectua pe cale administrativă fără dificultăți prea mari și s-au deferit tribunalelor cazurile în care se contesta însuși dreptul de posesiune.

În mai multe comune rurale însă a fost imposibil a se alunga în mijlocul iernei și a se lăsa fără adăpost o mulțime de familii care se așează acolo cu învoirea administrațiunii precedente. S-a împărțit dar locuințele între creștini și musulmani.

Trecînd iarna, cei în drept au fost puși în posesiunea caselor lor.

Pentru arăturile făcute pe tarlalele musulmanilor s-a mijlocit învoieli prin care li se asigura o parte din recoltă și li s-a pus la dispoziție alte locuri pentru arăturile de primăvară. Ei însă nu au putut face decât puține arături din lipsa de vite și mijloace a-și cumpăra semințe. Guvernul a binevoit a veni în ajutor cu o sumă de 22.000 lei.

COMUNELE

Sunt în județ 7 comune urbane : Tulcea, Sulina, Babadag, Măcin, Isăneț, Kilia-Veche (Eschi-Kilia) și Mahmudia.

TULCEA

Tulcea, fosta reședință a guvernului Sandjacului, astăzi reședință a județului Tulcea, este orașul cel mai important și centrul principal al afacerilor din Dobrogea.

Portul este prin întinderea și adâncimea sa de un acces facil în tot cursul anului; el oferă bastimentelor un loc sigur de iernare, mai ales în partea de jos, din care administrațiunea otomană voia să facă un vast port militar, folosindu-se de un întins loc care comunica cu Dunărea când apele sînt mari și care îl desparte numai o strîmtă limbă de pămînt.

Pagina 10

Înlăturarea acestui obstacol ar necesita o cheltuială mică, căci în acest teren este format prin aluviuni. S-ar dobîndi atunci un port, unde o flotă întregă ar găsi un adăpost sigur și unde s-ar putea înființa toate stabilimentele necesare pentru construcțiunea și reparațiunea bastimentelor. Cheiul din port nu este terminat, el trebuie rectificat în unele părți.

Este urgent ca Guvernul să acorde orașului dreptul de a profita de taxa de jumătate la sută spre a constitui fondul necesar.

De la 23 noiembrie 1878 și pînă la 5 aprilie /1879 Gh. D. / veniturile vamale din import și export a fost la acest punct de 97.348 lei, 84 bani, adică

	Import		Export		TOTAL	
	Lei	bani	Lei	bani	Lei	bani
Noiembrie 7 zile	4058	36	3	25	4061	61
Decembrie	20239	25	1144	50	21385	75
ianuarie	4995	22	822	58	8517	80
Februarie	6049	02	392	56	6441	58
Martie	38234	97	1672	40	39907	47
Aprilie	19139	63	597	10	19737	73
TOTAL	92716	45	4632	39	97348	84

Cifra minimă ce a dat exportul se explică prin insuficiența recoltei anului trecut. La import este de observat că multe mărfuri se aduc din întreprinderile de la Galați și mulți negustori preferă a achita vama acolo.

Pagina 11

Industria este reprezentată prin 4 mori cu vapori, 81 mori de vînt, 2 fabrici de bere, una fabrică de apă Saldz /soda/, 13 destilării, 5 fabricanți de luminări, 4 fabricanți de cărămidă, 10 olari, 12 constructori de luntre, un rotar, 45 fierari și constructori de căruțe, 2 căldărari, 17 tinichigii, 8 tăbăcari, 6 lucrători de hamuri, 15 blănari și cojocari, 2 a-rağii, 4 trăistari, un fabricant de site, 17 cismari, un fabricant de pă-

lării, 2 șepcari; sînt nouă cantonuri de scont, 11 samsari, 3 comisioneri, 144 neguțători de produse: manufacturi, galanterii, etc.

Tulcea are 35 hoteluri și restaurante, 166 circiumi, 59 cafenele, 110 băcănii, 32 tutungerii. Aspectul general al orașului este plăcut, el este etajat într-un mod pitoresc pe dealurile care înconjoară portul; starea materială însă lasă încă mult de dorit, din cauza lipsei unci adevărate organizațiuni municipale și a puținelor mijloace de care dispunea pînă acum orașul. Stradele principale sînt pavate în parte punindu-se cheltuiala în sarcina proprietarilor riverani prin analogie; tot prin analogie se plătește iluminatul.

Taxele votate de consiliul municipal actual și supuse înaltei sancțiuni, vor permite a se face chiar în anul acesta unele din îmbunătățirile cele mai urgente.

Portul Tulcea are astăzi a se lupta în contra concurenței a două porturi franco, între care e situat, Sulina și Galați. Echilibrul nu s-ar putea restabili decît acordîndu-se printr-un act de justiție și acestui oraș avantajul de care se bucură Galații și Sulina. Locuitorii orașului speră că înaltul guvern în sollicitudinea sa pentru prosperitatea acestui oraș va binevoi a acorda această a lor cerere.

SULINA

Sulina reședința plășii Sulina, datorește importanța sa pozițiunii sale la gura brațului Dunării, mai ales de comisiunea europeană, pentru comunicarea Dunării cu Marea.

Nu intră în cadrul acestei expuneri a dezbate grava cestiune a gurelor Dunării și a viitorului rezervat brațului St. Gheoghe.

Ca oraș Sulina este situată în condițiuni foarte defavorabile pentru dezvoltarea lui, pămîntul pe care el este clădit, a fost cîștigat asupra lagunelor de care este înconjurat. Mișcarea portului în lunile ianuarie, februarie și martie a fost:

Bastimentele intrate în port venind după mare	Bastimentele venite după Dunăre numai pînă la Sulina	Ieșite pentru mare	Ieșite numai pentru porturile Dunării	Totalul intrărilor	Totalul ieșirilor
29		36			Ianuarie
98	11	97	31		Februarie
376	62	370	85		Martie
				576	719

Totalul bastimentelor intrate și ieșite pe trimestru: 1295

Pagina 12

MĂCINUL

Reședința de plasă, Măcinul este situat în fața Brăilei, este unit cu Ghecetul printr-o șosea: el este punctul principal de comunicație cînd navigațiunea este întreruptă.

Din 750 de familii 363 sînt române, 275 musulmane, 85 bulgare, 28 israelite.

La venirea administrațiunii române, orașul n-avea nici un fel de administrațiune municipală : totul a trebuit organizat din nou.

Consiliul comunal, îndată după înființarea lui s-a grăbit a vota resursele necesare pentru organizarea unui serviciu municipal. Este de temut însă că taxele votate nu vor produce un venit suficient, din cauza marilor depozite de vinuri și rachiuri ce se aflau în oraș înaintea așezării acestei taxe. Municipalitatea se va vedea silită a cere crearea de noi resurse spre a nu se paraliza serviciile a căror organizațiune se începuse.

B A B A D A G

Orașul Babadag, reședință de plasă, a suferit mult pe timpul războiului. Admirabil situat la poalele munților, în centrul regiunii celei mai productive din Dobrogea, el era, după Tulcea, orașul cel mai important, astăzi jumătate orașul este în ruină și numără numai 477 de familii din care 170 musulmani, 170 bulgari, 50 români, 44 armeni, 27 israeliți, 15 țigani. Ca și în Măcin întregul serviciu municipal a trebuit organizat din nou.

Orașul este atît de favorabil situat încît se poate spera că el se va ridica în curînd, dacă pacea nu va fi tulburată din nou și dacă vom avea o bună recoltă.

Pagina 13

I S A C C I A

Isaccia, a cărei populațiune s-a arătat mai sus, era reședința unui mudir de care depindea satele învecinate ; aceste sate s-au detașat parte către plasa Tulcea, parte către Măcin ; astăzi orașul a rămas izolat. Prin aceasta orașul a pierdut din importanța sa și dezvoltarea lui este cu totul împiedicată fiindcă portul său s-a închis rămînînd numai ca simplu punct ; prin pozițiunea lui însă, portul ar merita să aibă un birou vamal de a treia clasă. Isaccia se află în centrul unei regiuni foarte productive, regiunea viticolă de la Sarica și Bădila, de pădurile cele mai însemnate ; trecutul dovedește că cheltuiala instalării unui birou vamal va fi cu prisos compensată, prin mișcarea portului.

K I L I A — V E C H E

Kilia Veche /Eschi—Kilia/, situat pe brațul Kilia pe un platou ferit de inundațiuni. Orașul Kilia are o populațiune de 400 de familii din care 200 de ruși și lipoveni, 150 români, restul compus din bulgari, greci, armeni și israeliți.

Kilia Veche ar putea deveni un punct important pe brațul Kilia, dacă el n-ar fi cu totul izolat, cînd navigațiunea este închisă ; tot atunci devine imposibilă comunicațiunea prin insula Leti.

Astăzi Kilia este izolată și pe timpul când navigațiunea este deschisă, vapoarele companiei austriece nu merg decît o dată pe săptămîină la Kilia-nouă, Basarabia.

Expedițiunea administrativă se face prin mijlocul unei luntre tocmită de municipalitatea orașului.

MAHMUDIA

Mahmudia, situat pe brațul St. Gheorghe, cu populațiunea arătată mai sus, este astăzi mai mult un sat mare decît un oraș, viitorul lui este legat de acela al brațului pe care este așezat.

COMUNELE RURALE

În anexatul tablou*), se arată populațiunea din comunele rurale astfel precum dînsa se află așezată de fapt la dresarea lui. Precum am arătat mai sus, comunele Turcești, Tătare și Cercheze, care nu s-au distrus cu desăvîrșire, s-au ocupat pe timpul rezelului de familii creștine venite din diferite părți.

Pagina 14

Întoarcerea locuitorilor fugiți produce și va continua a produce o fluctuațiune care nu va înceta decît la termenul fixat prin Decretul dîmnesc, relativ la întoarcerea emigranților. Numărul satelor este mai același ca înaintea rebelului, căci foarte puține sate au fost cu desăvîrșire distruse și au rămas neocupate precum este satul Cerchez Poșta în plasa Tulcea și satul turc și cerchez Rîmnicul de sus în plasa Babadag, și în aceste cazuri poate fi sigur cineva că ele s-au distrus de comunele învecinate spre a se folosi de pămînt.

Mai trebuie observat că la colonizarea Cerchezilor s-au înființat foarte puține sate exclusiv cercheze, două numai în plasa Babadag: Slava cerchezească și Bașpunar, unul, Poșta în plasa Tulcea; din aceste sate numai unul s-a distrus cu desăvîrșire fiindcă se luase (luaseră Gh. D. / pămînturile de hrană de la comunele învecinate care se grăbiră a reintra în posesiunea lor la retragerea cerchezilor. Masa cerchezilor s-a așezat în comunele existente, cari au fost indatorate a construi casele cerchezilor și a le da o parte din locurile lor de hrană. În așezarea lor nu s-a luat întotdeauna în considerațiune raportul între populațiunea existentă și întinderea locurilor de hrană; de aici rezultă în multe comune certuri continue, cerchezii fiind temuți nu numai de creștini dar și de turci, își făceau partea cea bună: Turcii la rîndul lor, prin agenții administrațiunei tapielor, goneau pe creștini din posesiunile lor, îi respingeau în locurile păturoase, unde erau siliți a curăți alte locuri, avînd totdeauna perspectiva de a fi din nou goniți îndată ce acele locuri deveneau bune de muncă. Un exemplu al acestei stări de lucruri ne dă Isaccia.

* Pe care nu l-am găsit.

Este dar greșită închipuirea că prin retragerea cerchezilor au rămas locuri întinse neocupate și nemuncite, pe care s-ar putea întemeia noi comune cu coloniile ce s-ar aduce de aiurea. Disparițiunea acestui element a împușinat negreșit puterile productive dar n-au produs un gol în distribuirea comunelor.

Pentru înlocuirea cerchezilor prin alte puteri productive, problema este aceeași ca pentru toate celelalte elemente turcești și tatare, cari au dispărut; singura deosebire este că statul se poate considera ca proprietar al caselor și sădirilor lăsate de cerchezi în virtutea legii otomane asupra coloniilor, prin care se spune că colonistul nu devine proprietar definitiv asupra casei și sădirilor decât după 20 de ani.

Pagina 15

Ar fi însă o greșală, credem și n-ar produce nici un rezultat practic, de a căuta a stabili un regim special pentru locurile de arătură ale cerchezilor; aceste locuri se confundă astăzi în totalul terenurilor ficcărei comune, afară de comunele acele care au fost curat cercheze, și de care se poate dispune în întregul lor pentru așezarea de noi elemente.

Rezolvarea dar, a problemei de a trage în aceste părți un număr de brațe în raport cu întinderea pământului și productivitatea lui depinde de o bună lege rurală.

Este de absolută necesitate de a se însărcina chiar în vara aceasta un număr de ingineri cu măsurătoarea pământurilor comunale, cel puțin în periferia lor; asemenea este necesar a se determina întinderea pădurilor. Dobîndindu-se aceste științe, se va putea decide dacă se cuvine a se alege locuri pentru crearea de noi comune, marginindu-se cele existente la o întindere în raport cu populațiunea lor, sau dacă este mai practic a se popula comunele existente cu un număr de locuitori în raport cu întinderea lor actuală.

INSTRUCȚIUNEA PUBLICĂ

Sub regimul otoman, fiecare comunitate avea să îngrijească de biserică și școală. Aceasta s-a menținut de administrațiunea rusă cu osebire că în districtul Babadag administratorul crease o administrațiune centrală a școalelor pentru acel district. Școalele române existau la Tulcea la Măcin. Școala de băieți și de fete din Tulcea erau subvenționate de guvernul român încă de pe timpul regimului otoman. Localul școlii se află în condițiuni foarte defectuoase și insuficiente astăzi mai ales după ce D-l Ministru Cultelor și Instrucțiunii Publice a binevoit a complecta personalul didactic pentru cele patru clase primare. Consiliul municipal, îndată ce a fost constituit, a votat o subvențiune pentru a se face reparațiunile și adausurile necesare la localul actual, care va rămîne afectat școlii de fete și spre a se instala în alt local școala de băieți. Încă din luna decembrie anul trecut, lo-

cuitorii din Isaccia au contribuit pentru înființarea unei școli și s-a numit de către Minister un institutor, alocînd o sumă de 600 de lei pentru terminarea instalațiunei ; o institutrice s-a numit pentru școala de fete, care însă nu s-a putut așeza în localul ce s-a destinat, din cauza celor din urmă inundațiuni și fiindcă municipalitatea n-a primit încă autorizațiunea a percepe taxele votate de dînsa spre a-și avea resursele necesare. Kilia-Veche a urmat de aproape exemplul dat de Isaccia și a prevăzut în buget o sumă pentru îmbunătățirea pozițiunei institutorului.

Pagina 16

Comunele române din plăștile Măcin, Luncavița, Jigila, Văcăreni, Picineaga, Garvan, îndată ce s-au constituit consiliurile comunale s-au grăbit a înființa localurile de școală cu mobilierul necesar, și au și deschis școalele punînd învățători cu propriile lor mijloace.

La Mahmudia asemenea s-a înființat local cu mobilierul necesar și Ministerul a binevoit a numi un institutor ; asemenea a dat Ministerul o nouă organizațiune școalei de la Măcin și a numit o institutoare pentru școala de fete.

Comunele Beștepe și Calica din plasa Tulcea, Zebil din plasa Babadag au înființat asemenea localul și mobilierul școalei ; cea din urmă, Zebil a și deschis școala cu un învățător călugăr din Transilvania tocmît de dînsa, iar la Calica s-a numit un învățător din partea Ministerului.

Astăzi s-a instalat provizoriu, după recomandațiunea D-lui subrevizor al școalelor, învățători în următoarele comune rurale : Satu-nou, Greci, Jijila-școală de fete, Zebil, Megdanchioi, Sarinasuf, Nalband, Cișla, Cerna, Cocoșul, Cataloi, Hagighiol și Somova.

La Babadag există un frumos local înzestrat cu mobilierul necesar : din cauza imposibilității absolute de a găsi un alt local, s-a instalat întrînsul în cursul iernei trecute, spitalul militar pentru trupele române în garnizoană în acel oraș. După ridicarea spitalului s-a instalat trupa de artilerie : Dl comandant al Diviziei însă a ordonat evacuarea localului și institutorul numit de Dl Ministru al Instrucțiunei publice nu așteaptă decît îndeplinirea acestui ordin pentru a deschide școala.

Pagina 17

DRUMURILE

Șosele nu sînt în județ decît între Isaccia—Tulcea și Tulcea—Babadag. Se începuse sub regimul otoman construirea șoselei între Babadag—Chiustendje, dar a rămas neterminată.

Drumurile comunale sînt într-o stare foarte rea, astfel încît comunicațiunea devine aproape imposibilă cît timpul este rău. Conform legilor existente s-au luat dispozițiuni a se întreprinde în campania anului acesta, zilele de prestațiuni la următoarele lucrări :

- 1) Reparațiunea șoselei care duce de la Măcin la Gheat.
- 2) Repararea și împietrirea din nou a șoselelor existente.
- 3) Continuarea șoselei spre Chiustendje.

Guvernul a binevoit a delega un inginer din corpul tehnic, spre a dirige aceste lucrări ; Domnul inginer, studiind traseul cel mai convenabil pentru legarea prin șosea a orașului Măcin cu Tulcea și Babadag va avea a se pronunța dacă este mai avantajos a se continua direct șoseaua între Isaccia și Măcin, sau a o face să treacă prin comuna Cerna, unind-o cu șoseaua Tulcea—Babadag, la un punct aproape de Cataloi.

PREFECTUL JUDEȚULUI

Gheorghe M. Ghica